

LAPIN MAAKUNTAMUSEO LO

KOKKO

3-4

1980

Kokko 3-4/80 3. vsk

Julkaisija: Lapin Lintutieteellinen Yhdistys ry, Rovaniemi.

Päätoimittaja: Jorma Halonen, Lempeä, 95700 Pello, puh. 995-86154.

Toimitussihteeri: Jouni Aikio, Vapaudentie 18 B 5, 96100 Rovaniemi 10, 991-16562.

Talous- ja tilausasiat: Osmo Junila, Lapinkävijäntie 1 as. 2, 96100 Rovaniemi 10, 991-20478.

Yhdistyksen osoite: PL 69, 96101 Rovaniemi 10.

LLY:n johtokunta:

- puheenjohtaja Jorma Halonen
- sihteeri Jukka Jokimäki, Jokkatie 14, 96100 Rovaniemi 10, 991-22008
- muut jäsenet
Esko Aikio, Utsjoki/Rovaniemi
Yrjö Karjalainen, Rovaniemi
Mika Knuuti, Pello
Matti Mela, Kolari
Seppo Saari, Kemijärvi
Heikki Uotila, Rovaniemi

Teetä nyt
parhaasta
valokuvastasi

**AITO
VÄRIKUVA**

50 x 50-
50 x 75 cm

Saat sen ripustus-
valmiiksi pohjustettuna
edulliseen
tutustumis-
hintaan vain

90,-

KOKKO 3—4/80

Sisällysluettelo

Puheenjohtajan palsta	56
Jokimäki J.: Kevätmuutto Lapin läänissä	57
Halonen J.: Pakokauhumuuttoa seuraamassa	68
Bubo: Vetoamus koskikarahavainnoista	69
Aikio E.: Havaintoja vesilintulaien välisestä käyttäytymisestä	70
Junila E.: Havaintoja varpusten ruoanottokäyttäytymisestä eräällä talviruokintapaikalla	73
Tiedonantoja:	
— Halonen J. Erikoinen sepelrastashavainto	75
— Halonen J. Töyhtöhyppien ja kottaraisten yhteiselämää	76
— Halonen J. Haukkakaruselli Pellossa	76
— Halonen J. Koskikara lähti kevätmuutolle	77
Uusia jäseniä — jatkoa edellisestä numerosta	78

Kansikuva: Kotka, Seppo Saari

Irtonumero 8 mk. vuosikerta 30 mk

Puheenjohtajan palsta

Hyvää ja kaikin puolin siunattua Uutta Vuotta!

Vastoin ennakko-odotuksia tästä tuli kaksoisnumero, mutta kun tämä ilmestyi näin pian edellisen numeron jälkeen ja kun vuoden 1981 ensimmäinen lehti on tarkoitus saada lukijoille jo tammi-helmikuun vaihteen tienoilla, rohkenimme toimituksena päätyä tällaiseen ratkaisuun.

Vuonna 1981 Kokko ilmestyy sitten neljänä erillisenä numerona - tätä edellyttää Posti- ja lennätinlaitokselta saamamme joukkojulkaisulupa.

Neljän numeron tekemisessä on kuitenkin omat muttansa.

— Se lisää toimituskunnan työtä, joten pyydämme Jounin kanssa, että jokainen Kokkoon juttuja lähettävä kirjoittaisi tekeleensä koneella; tämä helpottaa suuresti toimitussihteerin työtaakkaa.

— Jotta lehdet ja katsaukset ilmestyisivät ajallaan, havaintomateriaalin on tultava hyvissä ajoin katsausten laatijoille: talvihavainnot maaliskuun loppuun mennessä, kevähavainnot kesäkuun loppuun mennessä, kesähavainnot elokuun loppuun mennessä ja syyshavainnot marraskuun loppuun mennessä. Jos jäsenkunta toimii tulevaisuudessa näin, Kokko voisi ilmentyä helmi-, touko-, elo- ja marraskuun alussa. Silloin helmikuun numero keskittyisi edellisen syksyn, toukokuun numero talven, elokuun numero kevään ja marraskuun numero kesän lintutapahtumiin.

— Katsausten laatijat toivovat, että kultakin paikkakunnalta yksi henkilö kokoaisi ensin kuntansa kaikkien lintumiesten havainnot ja järjestäisi ne kuhunkin katsaukseen sopivalla tavalla, esim. kevätmuutossa kirjaamalla havaintolomakkeilla koko paikkakunnan kolme ensimmäistä muuttohavaintoa kunkin lajin osalta.

Yhdistyksen Kokkoa koskevat menot lisääntyvät huomattavasti. Tämän tähden johtokunta toivoo, että jäsenkunta miettii yhdistyksen taloutta kohentavia toimia ja lähettää ehdotuksensa kirjeitse minulle tai tulee vuosikokoukseen ensi helmikuussa sanomaan asiansa. Yksi taattu keino on ilmoitusten hankkiminen — Pellon ja Rovaniemen harrastajat toivovat tähän liittyvää aktiivisuutta myös muualla.

Toistan vielä monesti sanomani: lähettäkää lintujuttuja toimitukselle! Myös vapaamuotoiset tekstit (esim. otsikolla "Parhaita lintuhetkiä/-retkiä") ovat oikein tervetulleita.

JH

Jukka Jokimäki

Kevätmuutto Lapin läänissä 1980

Tähän katsaukseen on tullut havaintoja kahdeltatoista paikkakunnalta. Edustavin aineisto on Rovaniemeltä, Pellosta, Tornioista ja Utsjoelta. Ilahduttavaa on todeta Kolarin paluu havaintopaikkakuntien joukkoon.

Kaikkien muiden paikkakuntien paitsi Sodankylän, Inarin, Kilpisjärven ja Kemijärven havaintokäsittelyssä on käytetty ns. viiden päivän sääntöä (ensimmäinen havainto on siirretty taulukkoon 2, mikäli seuraavaan havaintoon on yli 5 vrk).

Taulukossa 3 vain Rovaniemen havaintojen osalta on varmistettu, ettei yhteissummaan ole livahtanut sama yksilö useamman eri havainnoitsijan ilmoittamana.

Harvinaisuustaulukosta puuttuu AHK- ja RK-lajien havainnot, nämä julkaistaan vasta hyväksyttyinä.

VALOKUVAAMO

TAIDEKEHYSTÄMÖ

Velj. Hyvärinen

PELLO PUH. 995-12 075
YLITORNIO PUH. 995-31 189
TORNIO PUH. 980-446 944

Taulukko 1. Ensimmäiset havaitut muuttajat

LAJI	TOR	ROV	PEL	RAN	KOL	SAL	SOD	MUO	INA	UTS	MUUT
Kaakkuri	8.5	8.5	—	—	—	—	—	—	—	29.5 KIL	29.5
Kuikka	—	13.5	15.5	15.5	—	—	—	17.5	—	1.6 KIL	30.5
Silkkiluikku	—	17.5	12.5	—	—	—	—	—	—	—	—
Härkälintu	—	—	—	15.5	—	—	—	—	—	—	—
Joutsen	30.4	12.4	3.4	6.4	13.4	6.4	15.4	20.4	28.3	14.4	—
Metsähänhi	17.4	25.4	26.4	27.4	19.4	26.4	10.4	26.5	25.4	2.4	—
Haapana	1.5	4.5	4.5	14.5	6.5	14.5	15.5	17.5	18.5	22.5	—
Tavi	24.4	29.4	4.5	9.5	—	14.5	14.5	4.5	18.5	29.5	—
Sinisorsa	16.4	17.4	12.4	25.4	21.4	24.4	22.4	27.4	26.4	27.4	—
Jouhisorsa	24.4	29.4	3.5	10.5	—	14.5	7.5	10.5	—	18.5	—
Heinätavi	8.5	22.5	17.5	—	—	—	—	—	—	—	—
Lapasorsa	4.5	6.5	14.5	—	—	—	—	—	—	—	—
Tukkasotka	3.5	5.5	3.5	10.5	17.5	6.5	15.5	22.5	18.5	15.5	—
Lapasotka	—	15.5	—	27.5	—	—	—	—	—	1.6	—
Alli	—	21.5	—	20.5	—	16.5	—	26.5	—	25.5	—
Mustalintu	—	27.5	7.5	20.5	—	—	31.5	14.5	—	26.5	—
Pikkasiipi	—	—	30.5	27.5	—	—	—	16.5	—	28.5	—
Telkkä	20.4	13.4	14.4	23.4	24.4	6.5	22.4	25.4	26.4	3.5	—
Uivelo	16.5	5.5	4.5	10.5	—	14.5	12.5	14.5	—	—	—
Tukkakoskelo	15.5	11.5	15.5	—	—	—	18.5	23.5	28.5	14.5	—
Isokoskelo	9.4	5.4	23.4	15.5	27.4	—	22.4	26.4	13.5	27.2	—
Mehiläishaukka	16.5	25.5	31.5	—	—	—	—	—	—	—	—
Sinisuhaukka	19.4	26.4	25.4	3.5	5.5	7.5	4.5	—	—	—	—
Kanahaukka	19.4	27.4	—	—	—	—	—	23.3	—	6.3	—
Varpushaukka	18.4	25.4	24.4	26.4	—	6.5	22.4	26.4	1.5	—	—
Hirrhaukka	26.4	26.4	19.4	26.4	—	—	1.5	—	—	—	—
Piekana	23.4	27.4	27.4	—	27.4	—	6.5	21.5	26.4	15.3	—
Kalasääski	—	8.5	4.5	—	—	—	11.5	18.5	16.5	12.5	—
Tuulihaukka	18.4	25.4	1.5	—	26.4	—	7.5	—	—	—	—
Ampuhaukka	21.4	13.4	23.4	—	28.4	—	7.5	—	—	4.5	—
Nuolihaukka	—	7.5	7.5	—	—	—	—	—	—	—	—

	TOR	ROV	PEL	RAN	KOL	SAL	SOD	MUO	INA	UTS	MUUT
Kurki	17.4	26.4	22.4	19.4	19.4	26.4	2.5	2.5	2.5	—	—
Meriharakka	16.5	7.5	14.5	—	—	—	—	—	—	—	—
Pikkutylvi	17.5	8.5	15.5	—	—	—	—	—	—	—	—
Tylli	16.5	14.5	—	—	—	—	15.5	—	—	31.5	—
Kapustarinta	2.5	3.5	2.5	16.5	16.5	30.5	14.5	17.5	—	14.5	—
Töyhtöhyppä	5.4	12.4	6.4	13.4	15.4	17.4	15.4	3.5	4.5	1.5	—
Lapinsirri	22.5	16.5	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Suosirri	16.5	24.5	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Suokukko	8.5	6.5	2.5	13.5	16.5	14.5	15.5	21.5	17.5	17.5	—
Taivaanvuohi	27.4	3.5	25.4	11.5	14.5	—	4.5	14.5	—	—	—
Lehtokurppa	8.5	27.4	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Pikkukuovi	11.5	7.5	3.5	7.5	—	14.5	12.5	15.5	14.5	13.5	—
Isokuovi	19.4	23.4	22.4	28.4	23.4	14.5	4.5	3.5	2.5	—	—
Mustaviklo	15.5	8.5	7.5	10.5	14.5	—	14.5	14.5	14.5	16.5KEM	17.5
Punajalkaviklo	5.5	17.5	—	—	—	—	—	—	—	27.5	—
Valkoviklo	8.5	3.5	4.5	7.5	17.5	22.5	12.5	—	13.5	14.5KEM	17.5
Metsäviklo	26.4	30.4	2.5	—	—	14.5	—	16.5	—	—	—
Liro	16.5	4.5	7.5	10.5	14.5	13.5	15.5	17.5	15.5	28.5KEM	18.5
Rantasipi	12.5	10.5	4.5	20.5	16.5	—	25.5	16.5	25.5	24.5	—
Vesipääsky	—	27.5	3.6	1.6	—	—	—	28.5	—	—	—
Tunturikiuhu	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Naurulokki	15.4	15.4	17.4	24.4	29.4	14.5	28.4	8.5	—	31.5	—
Kalalokki	16.4	22.4	23.4	24.4	15.4	16.4	28.4	24.4	4.5	30.4	—
Selkälokki	17.4	28.4	26.4	24.4	—	—	10.5	—	10.5	3.5	—
Harmaalokki	9.4	10.4	22.4	14.4	—	—	—	3.5	—	23.5	—
Kalatira	16.5	10.5	16.5	18.5	—	—	—	22.5	—	—	—
Lapintira	21.5	17.5	14.5	—	16.5	16.5	16.5	15.5	24.5	24.5 KIL	17.5
Sepekyhky	7.4	12.4	11.4	26.4	1.5	—	4.5	—	—	—	—
Käki	28.5	25.5	8.5	25.5	25.5	30.5	25.5	24.5	—	28.5	—
Suopöllö	20.4	24.4	25.4	—	30.4	25.5	8.5	27.5	—	—	—

	TOR	ROV	PEL	RAN	KOL	SAL	SOD	MUO	INA	UTS	MUUT
Tervapääsky	28.5	28.5	30.5	28.5	—	—	31.5	—	3.6	—	—
Käenpika	16.5	15.5	13.5	30.5	—	28.5	—	—	—	—	—
Tunturikiuru	17.4	19.4	23.4	—	—	—	—	—	—	—	—
Kiuru	9.4	13.4	5.4	24.4	23.4	5.5	19.4	30.4	—	—	—
Törmäpääsky	16.5	18.5	22.5	2.6	—	30.5	27.5	27.5	19.5	20.5	—
Haarapääsky	16.5	17.5	29.4	17.5	14.5	30.5	18.5	17.5	15.5	5.5	—
Räystäspääsky	19.5	18.5	20.5	18.5	11.5	29.5	28.5	23.5	26.5	29.5 KIL	28.5
Metsäkirvinen	18.5	5.5	10.5	16.5	—	—	28.5	—	18.5	16.5	—
Niittykirvinen	16.4	25.4	22.4	—	—	—	5.5	—	14.5	14.5	—
Keltävästäräkki	23.5	17.5	14.5	11.5	19.5	28.5	25.5	22.5	—	25.5 KIL	26.5
Västäräkki	16.4	21.4	14.4	23.4	13.4	27.4	14.4	26.4	8.5	2.5	—
Tilhi	—	23.4	26.4	—	—	7.5	—	—	—	29.2	—
Koskikara	—	—	—	—	—	—	—	14.3	—	23.2	—
Rautainen	26.4	3.5	25.4	—	—	—	27.5	—	—	18.5	—
Punarinna	28.4	28.4	1.5	—	—	—	7.5	—	15.5	—	—
Sinirinta	21.5	21.5	17.5	16.5	—	25.5	24.5	18.5	—	26.5 KIL	18.5
Leppälintu	25.5	23.5	16.5	16.5	20.5	18.5	17.5	23.5	15.5	23.5	—
Pensastasku	14.5	17.5	19.5	—	—	25.5	—	17.5	—	4.6	—
Kivitasu	1.5	17.4	2.5	—	—	16.5	9.5	22.5	—	20.5	—
Sepelrastas	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	KIL 18.5
Mustarastas	10.4	6.4	19.4	—	4.4	—	—	—	—	26.4	—
Räkättirastas	13.4	27.4	24.4	3.5	1.5	8.5	8.5	7.5	3.5	13.5	—
Laulurastas	2.5	7.5	2.5	10.5	1.5	8.5	9.5	16.5	14.5	2.5	—
Punakylkirastas	24.4	26.4	27.4	1.5	3.5	5.5	4.5	17.5	14.5	7.5	—
Kulorastas	4.5	11.5	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ruokokerttunen	24.5	23.5	2.6	—	—	—	—	—	—	—	—

Hernekerttu	24.5	—	30.5	—	—	—	—	—	—	—	—
Pensaskerttu	27.6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Lehtokerttu	3.6	8.6	6.6	—	—	—	—	—	—	—	—
Tililtäiti	14.5	17.5	5.5	—	17.5	—	25.5	—	25.5	30.5	—
Pajulintu	18.5	20.5	18.5	16.5	—	25.5	27.5	18.5	27.5	28.5 KIL	28.5
Hippiäinen	16.4	12.4	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Harmaasieppo	10.6	24.5	30.5	—	—	—	27.5	23.5	—	1.6	—
Kirjosieppo	15.5	15.5	1.5	16.5	4.5	16.5	24.5	15.5	21.5	23.5	—
Lapinharakka	19.4	19.4	27.4	26.4	—	28.4	2.5	—	30.4	2.5	—
Naakka	6.4	7.4	12.4	—	—	—	23.5	—	—	—	—
Mustavaris	6.4	29.3	6.4	18.4	5.4	18.4	10.4	29.4	—	—	—
Varis	—	15.3	8.3	26.3	—	5.4	16.2	7.4	—	15.3	—
Kottarainen	7.4	7.4	1.4	16.4	3.4	8.4	10.4	29.4	20.4	11.4	—
Peippo	12.4	13.4	10.4	13.4	12.4	17.4	18.4	27.4	28.4	29.4	—
Järripeippo	24.4	25.4	21.4	9.5	1.5	4.5	2.5	5.5	10.5	22.5	—
Viherpeippo	—	22.3	27.2	7.4	—	—	18.3	—	—	—	—
Urplainen	—	12.3	—	—	—	—	16.3	8.3	8.3	—	—
Vihervarpunen	14.4	22.4	7.5	—	—	—	10.5	—	—	—	—
Punavarpunen	—	31.5	31.5	—	—	—	—	—	—	—	—
Taviokuurna	—	22.2	—	—	—	—	24.2	—	—	1.3	—
Lapinsirku	26.4	2.5	22.4	—	—	—	25.5	22.5	—	14.5	—
Pulmunen	7.4	30.3	28.3	27.3	30.3	9.4	31.3	13.3	10.4	3.4	—
Keitäsirku	—	7.4	13.4	5.4	15.4	24.4	15.4	5.4	19.4	26.4	—
Peltosirku	23.5	25.5	14.5	—	—	—	—	—	—	—	—
Pohjansirku	20.4	10.5	28.4	—	18.5	16.5	—	29.5	10.5	—	—
Pajusirku	24.4	25.4	26.4	4.5	4.5	3.5	5.5	6.5	14.5	14.5	—

Taulukko 2. Taulukko 1:stä viidenpäivänsäännön vuoksi puuttuvat ensihavainnot sekä muutamia Tornion havaintoja

Kaakkuri	TOR	1.5	Rov	8.5	Harmaalokki	ROV	28.2	PEL	23.3
	MUO	16.5	Uts	17.5		UTS	5.5		
Kuikka	PEL	8.5			Merilokki	TOR	12.4		
Silkkuiikku	ROV	9.5			Sterna sp.	TOR	4.5	PEL	7.5
Joutsen	ROV	3.4	Muo	14.4	Suopöllö	MUO	4.5		
	TOR	15.4			Kiuru	MUO	23.4		
Metsähanhi	ROV	19.4			Törmäpääsky	MUO	17.5		
Haapana	MUO	18.4	UTS	15.5	Haarapääsky	ROV	10.5		
Sinisorsa	MUO	18.4			Räystä-				
Punasotka	TOR	16.5			pääsky	UTS	15.5		
Tukkasotka	MUO	14.5			Metsäkirvinen	PEL	4.5		
Lapasotka	ROV	7.5			Kelta-				
Pilkkasiipi	UTS	16.5			västäräkki	TOR	13.5		
Uivelo	PEL	25.4			västäräkki	UTS	21.4		
Tukkakoskelo	ROV	4.5	PEL	4.5	Tilhi	ROV	16.4		
Isokoskelo	UTS	17.2	RAN	27.3	Punarinta	TOR	20.4		
Sinisuo-					Sinirinta	TOR	14.5		
haukka	RAN	25.4			Leppälintu	UTS	14.5	ROV	17.5
Kanahaukka	TOR	3.4			Kivitasku	SAL	2.5		
Piekana	INA	2.5			Räkättirastas	TOR	5.4	KOL	3.4
Buteo sp.	ROV	4.4				UTS	4.5		
Kalasääski	ROV	30.4			Laulurastas	ROV	30.4		
Kurki	ROV	17.4			Punakylki-				
Tylli	PEL	7.5			rastas	TOR	17.4		
Kapustarinta	SAL	19.5			Hernekerttu	TOR	14.5		
Töyhtöhyppä	MUO	22.4			Tiltaltti	ROV	1.5	TOR	4.5
Suokukko	MUO	14.5			Kirjosieppo	UTS	16.5		
Taivaanvuohi	ROV	23.4	RAN	28.4	Mustavaris	ROV	20.2	MUO	17.4
Lehtokurppa	TOR	16.4			Kottarainen	MUO	13.4		
Pikkukuovi	TOR	1.5			Peippo	UTS	20.4		
Isokuovi	RAN	24.4			Järripeippo	ROV	15.4	UTS	15.5
PEL	25.4	SAL	4.5		Hemppo	TOR	15.4		
Metsäviklo	PEL	25.4	SAL	4.5	Viher-				
Naurulokki	MUO	24.4			varpunen	PEL	12.4		
Kalalokki	PEL	23.4			Keltasirkku	UTS	20.4		
					Peltosirkku	ROV	17.5	TOR	15.5

Taulukko 3. Muutamien lajien yhteissummat koko keväältä

	TOR	ROV	PEL	UTS					
Kaakkuri	6	2	—	6	Hiirihaukka	14	51	40	—
Kuikka	—	7	10	3	Piekana	117	54	22	25
Joutsen	21	29	69	23	Buteo sp.	12	37	115	—
Hanhet	337	258	149	78	Kalasääski	—	7	5	2
Mehiläis-					Tuulihaukka	8	5	6	—
haukka	1	1	2	—	Ampuhaukka	14	17	13	2
Sinisuo-					Nuolihaukka	—	3	4	—
haukka	43	30	26	—	Kurki	74	97	36	—
Varpus-					Suopöllö	31	32	10	—
haukka	?	26	18	—					

Untuva-asu on ainutlaatuinen
lämmöneristäjä ja uskomattoman
kevyt.

PUH. 995-12 751

VIREÄ JA MUODIKAS
Pellon Pukimo

Taulukko 4. Suurimmat parvet ja päiväsummat

	TOR	ROV	PEL		MUUT
Joutsen	—	—	26.4 pa 6	RAN	29.4 mp 10
Metsähanhi	—	4.5 ps 54	3.5 ps 44	INA	12.5 pa 110
Haapana	—	8.5 pa 20	10.5 pa 70	SOD	18.5 pa 20
Tavi	—	11.5 pa 125	10.5 pa 50	RAN	13.5 pa 15
Sinisorsa	23.4 pa 700	24.4 ps 52	27.4 pa 30		—
Jouhisorsa	—	6.5 pa 37	4.5 pa 16		—
Tukkasotka	—	15.5 pa 90	14.5 pa 200		—
Telkkä	—	28.4 ps 54	6.5 pa 60		—
Hiirihaukka/ Piekana	1.5 ps 66 piekanaa	3.5 ps 41	3.5 ps 108		—
Kurki	—	4.5 mp 11	3.5 ps 52	RAN	27.4 mp 16
Tylli	16.5 pa 20	20.5 pa 14	—		—
Kapustarinta	23.5 pa 60	11.5 pa 27	18.5 pa 55		—
Töyhtöhyppä	17.4 pa 70	23.4 ps 120	26.4 ps 70	INA	4.5 mp 15
Suokukko	—	20.5 ps 174	8.5 pa 20	MUO	14.5 pa 20
Isokuovi	25.4 pa 51	29.4 pa 30	1.5 pa 200		—
Mustaviklo	—	20.5 pa 21	10.5 pa 15		—
Valkoviklo	—	11.5 pa 73	10.5 pa 37	RAN	11.5 pa 10
Liro	—	20.5 ps 500	8.5 pa 10		—
Naurulokki	24.4 p 2700	24.4 p 2100	2.5 pa 600	SOD	3.5 pa 125
Kalatiira	—	17.5 pa 16	—	RAN	26.5 pa 16
Sepelkyyhky	24.4 pa 270	—	7.5 pa 130		—
Kiuru	15.4 ps 80	30.4 pa 20	25.4 pa 30		—
Törmäpääsky	—	30.5 pa 30	—	UTS	5.6 pa 40
Niittykirvinen	—	—	10.5 ps 92	INA	18.5 pa 100
Tilhi	—	—	—	UTS	11.3 mp 40
Västaräkki	—	11.5 pa 30	24.4 pa 22		—
Sinirinta	—	—	—	KIL	29.5 ps 53
Räkättirastas	—	10.5 ps 219	9.5 pa 150		—
Punakylki- rastas	—	10.5 ps 269	10.5 ps 556	INA	18.5 pa 30
Naakka	—	9.4 pa 6	6.4 pa 6		—
Mustavaris	14.4 pa 12	9.4 pa 15	6.4 pa 47		—
Varis	7.4 pa 300	4.4 pa 160	9.4 pa 130	RAN	16.4 pa 8
Kottarainen	16.4 pa 50	10.5 mp 16	24.4 pa 30		—
Peippo	15.4 ps 160	6.5 pa 200	2.5 pa 550		—
Järripeippo	7.5 pa 100	6.5 pa 700	10.5 ps 1500	RAN	10.5 pa 70
		10.5 pa 500			
		+ useita 100 yks:n parvia			
Urpiainen	24.5 pa 150	12.3 ps 1000	—		—
Lapinsirkku	—	10.5 pa 20	5.5 pa 30	MUO	23.5 mp 14
Pulmunen	8.4 pa 50	5.4 ps 150	11.4 pa 45	INA	4.4 pa 20

Taulukko 5. Viimeisiä havaittuja muuttajia

Silkkiuikku	ROV 30.5	Suokukko	ROV 22.5
Joutsen	ROV 25.5 PEL 21.5	Punajalka- viklo	ROV 20.5
Metsähanhi	ROV 10.5 PEL 18.5	Liro	ROV 1.6
Heinätavi	ROV 15.6	Selkälökki	ROV 10.5
Lapasorsa	ROV 18.5	Kiuru	ROV 3.5
Lapasotka	ROV 27.5	Metsäkirvinen	ROV 25.5
Uivelo	ROV 17.5 PEL 14.5	Kelta- västaräkki	ROV 28.5
Isokoskelo	ROV 1.6	Tilhi	ROV 26.4
Sinisuo- haukka	ROV 11.5 PEL 10.5	Sinirinta	ROV 30.5
Varpus- haukka	ROV 17.5 PEL 4.5	Räkättirastas	ROV 18.5
Hiirihaukka	ROV 4.5	Lapinharakka	ROV 1.5
Piekana	ROV 20.5 PEL 12.5	Naakka	ROV 3.5 PEL 4.5
Kalasääski	ROV 11.5 PEL 14.5	Mustavaris	ROV 11.5 PEL 12.5
Ampuhaukka	ROV 12.5 PEL 11.5	Kottarainen	ROV 11.5
Tuulihaukka	PEL 19.5	Lapinsirkku	ROV 17.5
Kurki	ROV 9.5 PEL 16.5	Pulmunen	ROV 26.4 PEL 28.4
Tylli	ROV 30.5	Pohjansirkku	ROV 25.5
Kapustarinta	ROV 30.5		

Kemintie 6 Tornio 2
Puh. 446 985

VALOKUVAAMO — KEHITYSPALVELU

Raja-Foto

95700 PELLO. puh. 995-12 755

Harvinaisuuksia kevätkaudelta 1980

Laji	Pvm Paikka. määrä ym.	Havaitsija
Mustakurkku-uikku	31.5 UTS: Korretoja 1m NW	E+J.A
Lapasorsa	15.5 Muonio	K.R
Punasotka	15.-17.5 ROV: Niskanperä 15.5 3p koiraita. 17.5 1p koiras	O.J+H.J+P.P J.J+E.L
	18.5 PEL: Pellonjärvi 1 pari+ 2 koirasta paikallisena	J.H
Haarahaukka	17.5 ROV: Vikajärvi 1p	P.P
Muuttohaukka	13.5 ROV: Kuolajoki 1 ad p	P.P
Punakuiri	3.-4.5 PEL: Turtola 1p	T.J+L.V. M.K+R.K
Pikkulokki	15.5 ROV: Kuolajoki 1p	O.J
	17.5 PEL: Paamajärvi 1p	L.V
	19.5 Muonio	K.R
Selkälokki	10.5 INA: Ivalo. Koppelo 2p	M.S
	11.5 INA: Ukonjärvi 2p	K.P
Sarvipöllö	8.-14.5 PEL: Pellonjärvi 1p	J.L+P.L J.H ym.
Punarinta	15.5 INA: Ivalo. 1p	E.S
Sepelrastas	10.-12.5 ROV: Viirinkangas 1p koiras	S. Harju rva Lantto
	24.5 ROV: Aittajärvi 1p koiras	E.N
	6.5 PEL: Jolmanpää 1p koiras	H. Jolma
	10.5 PEL: Nivanpää 1p koiras	A. Kuusijärvi
	13.-14.5 PEL: Turtola 1p koiras	L.V+T.J
	14.5 PEL: Lempeä 1p/m NW koiras	J.H
Lapinuunu-lintu	17.6 SOD: Rajala 1 laulava	R.S
Tiltalti	25.5 INA: Ivalo 1 laulava	E.S
	30.5 UTS: Korretoja 1 laulava	E+J.A
Sinitäinen	8.5 Kemijärvi 1p	V. Ruokanen
Naakka	23.5 SOD: kk. 2p	P.Pa
Puna varpunen	2.6 SOD: kk. 1 laulava	R.S
Nokka-varpunen	15.-20.4 TOR: Kyläjoki 2p	Eronen
	7.5 TOR: Pirkkiö 2p	A. Ylipekkala
Pohjansirkku	10.5 INA: Ivalo 1p koiras	K.P

Havainnoitsijat

Tornio: (TOR)	Tornion luontokerho
Rovaniemi: (ROV)	Esko ja Jouni Aikio, Jukka Jokimäki (J.J), Helka ja Osmo Junila (H.+O.J), Antti Heikkilä, Esa Liikala (E.L), Martti Melamies, Eeva Niemelä (E.N), Vesa Nivala, Markku Pernu, Pekka Punnonen (P.P), Hemmo Ruokanen, Risto Salovaara, Heikki Uotila
Pello: (PEL)	Ari Buska, Heikki Ekonoja, Risto Granath, Jorma Halonen (J.H), Toivo Hopeavuori, Tuula Jaaranen (T.J), Mika Knuuti (M.K), Kari Koivuranta, Reijo Koivuranta (R.K), Jouni Lehtola, Jari ja Pasi Leskinen (J.+P.L), Seppo Mäkilä, Simo Niva, Veli-Hannu Seikkula, Veli-Matti Sihvo, Leena Viinamäki (L.V)
Ranua: (RAN)	Pentti Impiö, Markku Pernu
Kolari: (KOL)	Heikki Eeronheimo, Juha Keränen, Matti Mela, Jyrki Satta sekä peruskoulun ja lukion oppilaita
Salla: (SAL)	Kauko Mikkola
Sodankylä:	Antero Lakela, Pekka Paarman (P.Pa), Ossi Pihajoki, Risto Salovaara (R.S)
Muonio: (MUO)	Martti Kotakorva, Kalle Roimaa (K.R)
Inari: (INA)	Juhani Jauhonen, Kari Penttilä (K.P), Pentti Portti Hannu Rahkonen, Martti Salo (M.S), Annikki ja Esko Sirjola (E.S)
Utsjoki: (UTS)	Jouni ja Esko Aikio (J.+E.A), Aimo, Eila, Kirsti Gutorm, Timo Laiti, Ari Valle
Kilpisjärvi: (KIL)	Annu-Riitta ja Seppo Lindroos
Kemijärvi: (KEM)	Pekka Punnonen
	Kiitokset havainnoitsijoille!

Pakokauhumuuttoa seuraamassa

Lauantain, 10.5. piti olla kevätmuuton joukkohavainnointipäivä. Pellon seudulla hanke raukesi, sillä aamuvarhaisella puhalsi hyytävä pohjoistuuli viskoen välillä lunta ennestäänkin yöllä sataneesta lumesta valkoiseen maahan.

Päätin kuitenkin lähteä linturetkelle eräiden aikaisempien takatalviaamujen mielenkiintoisten havaintojen innoittama.

Olin klo 4.08 Pellonjärven rannalla. Ensimmäinen havaintoni koski mätään kupeessa värjöttelevää lapinsirkkukoirasta, jota oli helppo lähestyä kameran kanssa. Sitten äyskähti taivaanvuohi edestäni lentoon.

Hyvin pian alkoi aamun luonne paljastua: punakylkirastaat lensivät suurissa ja pienissä parvissa kohti etelää, silloin tällöin kuului taivaalta laulurastaan tirskahdus, lapinsirkun äännähdys tai niittykirvisen ist-ist. Kaikilla tuntui olevan hoppu etelän suuntaan. Myös peipot ja järkepeipot olivat pakenemassa talvista säätä.

Koska näkyvyys oli heikko, monet havainnot jäivät vain äänien varaan - ja muistiin merkitsemäni lukumäärät alakanttiin. Esimerkiksi niittykirvisen äänien perusteella jouduin useimmiten merkitsemään vain 1-2 yksilöä, vaikka toisinaan nähdessäni linnut, niitä oli esimerkiksi kuusi tai seitsemän.

Yhdessä vaiheessa kuulin yksikaks lumisateen seasta urpiaisten äänteilyä, sitten yhtäkkiä 19 yksilön parvi pöllähti näköpiiriini kadotakseen miltei heti sakeaan ilmaan.

Kello 5.40 paluumuutto selvästi hiljeni, esiintyipä yksittäisiä pohjoiseen pyrkijöitä. Uusi, voimakas muuttoaalto etelään ajoittui klo 6.30-6.55. Aina klo 9:n tienoille paluumuuttoa esiintyi milloin hiljaisena, milloin taas pyrähdysenomaisesti voimistuen.

Punakylkirastaat enemmistönä

Ylivoimaisesti suurin osa paluumuuttajista oli rastaita. Määritettyjen perusteella oli syytä epäillä, että määrittämättömistäkin valtaosa oli punakylkirastaita, joiden yhteismääräksi tuli 1005 etelään muuttavaa (suurin parvi 160 yks.) ja 33 pohjoiseen pinnivää. Kello kahdeksan jälkeen päivänlämpö alkoi vaikuttaa, niin että näin kuutisenkymmentä punakylkeä pyrkimässä vaivihkaa pohjoiseen rantapensaikossa liikkuen.

Laulurastaat liikkuvat tavallisesti yksitellen; vain kerran näin kaksi yksilöä yhtäaikaan lentämässä etelään. Lajin paluumuuttajia kertyi vain 9 yksilöä.

Aamu ehti melko vanhaksi, ennen kuin näin ensimmäiset etelään liikkuvat räkättirastaat - niitä oli yhteensä 7.

Toiseksi eniten etelään muuttajia oli peippojen joukossa: 102 yksilöä. (Suurin parvi 50 yks.) Pohjoiseen lensi 15 peippoa.

Järkepeippojen osalta tilanne oli hieman toisenlainen: 87 lensi etelään (suurin parvi 35 yks.), 38 pohjoiseen (suurin parvi 25 yks.).

Niittykirvisen näin pyrkivän vain etelään, yksilömääräksi tuli 92. Aamun ainoa metsäkirvinen oli sekin matkalla etelään. Urpiaisia meni etelään 71 ja pohjoiseen 3. Västäräkkejä vastaavasti 3-4.

Lisäksi havaitsin etelään lentävinä lajeina rautiaisen, sepelkyyhkyn, töyhtöhyypän ja metsäviklon.

Sen sijaan kaikki havaitsemani vihervarpuset olivat menossa pohjoiseen.

Vaistomuuttajien "tyhmyyttä"

Tunnettua on, että ns. säämuuttajat reagoivat herkimmin takatalvi-ilmiöihin, kun taas ns. vaistomuuttajat (useimmiten myöhäiskevään muuttajia) tavallisesti vain värjöttelevät, kunnes sää lämpenee tai kuolema korjaa omansa.

Oli aika metkaa todeta, että punakylkirastaiden, peippojen ja urpiaisten rynnätyksessä etelään, yksinäinen mustaviklo taittoi taivalta pohjoiseen!

Tiltaltin vaistotoiminnot edellyttivät laulamista aamuvarhaisella - tottakai, viis siitä, että maisema oli lumen peitossa, sää kylmä ja tuuli pohjoisessa!

Pikkukouvit ja suokukot värjöttelivät apaattisen näköisinä Pellonjärven jäällä.

Toukokuun kymmenes vahvasti hienosti aikaisempia käsityksiäni, joiden mukaan juuri lintujen ja lintuharrastajien kannalta kurja sää on mitä otollisin mainiolle retkelle.

Jorma Halonen

Koskikaratutkimus Lapin läänissä

Arvoisat LLY:n jäsenet. Esitämme teille pyynnön, joka koskee kerhomme käynnistämää koskikaratutkimusta Lapin läänissä 1980-81.

Toivomme saavamme havaintoja mahdollisimman monilta Lapin läänin lintuharrastajilta.

Havainnoista toivomme käyvän ilmi mm. missä ja milloin havainto on tehty, havaintohetken sää, montako yksilöä havaittu yms. seikkoja.

Lintukerho BUBO
PL 72
99301 MUONIO

Havaintoja vesilintulajien välisestä käyttäytymisestä Utsjoella

Keväällä -77 eräs tuttavani kertoi minulle, mitä hän oli havainnut joutsenten, metsähanhien ja haapanoiden ruokailusta. K. eiset linnut olivat olleet matalassa, hiljaa virtaavassa lompolossa ruokailemassa siten, että ylimpänä virrassa olivat olleet pitkäkaulaiset joutsenet ruokailemassa nyhtäen pohjasta ruohoa. Niiden alapuolella (ehkä muutama metri) olivat hanhet poimimassa pinnalta joutsenten nostattamia ruohopaloja ja hanhien alapuolella taas haapanat vastaavassa puuhassa. Tämän mielenkiintoisen tapahtuman kuultuani aloin aktiivisesti seurata vesilintuja ja kirjata havaintoni ylös. Seuraavassa pyrin esimerkkien avulla valaisemaan muutamien lajien käyttäytymistä aloittaen aggressiivisimmasta eli telkistä.

Telkkä

21.5.-77 oli kolme telkkäparia ja kaksi tukkasotkaurosta samassa lompolossa (n. 200 m × 40 m). Telkkäurokset eivät tuntuneet oikein pitävän tukkasotkista koskapa telkät ahdistelivat niitä vuorotellen tai kaksi yhdessä. Naaraat eivät osallistuneet tapahtumaan. Ahdistelu alkoi aina, kun sotkat ja telkkäurokset sattuiivat 10 metriä lähemmäksi toisiaan. Telkät sukelsivat tällöin kohti sotkia tai lähestyivät niitä uhkaus (?) asennossa pää veden pinnassa uiden. Lähempänä sotkia ne myös räpistelivät siipiä apuna käyttäen sotkien kimppuun. Koskaan hyökkäykset eivät kuitenkaan johtaneet yhteenottoon tai selkäsaunaan, sillä sotkat pakenivat aina sovinolla matalalle tulvarannalle, jonne telkät jostakin syystä eivät seuranneet vaan jäivät aina tekemään uhkauseleitään syvemmälle ja pyörivät joskus pientä rengasta siivillään porskutellen sotkien edessä n. 2,5 metrin päässä. Kun telkät välillä poistuivat yli 10 metrin päähän, uskaltautuivat sotkat taas keskemälle lompoloa. Sama näytös uusiutui aina kun lintujen etäisyys pieneni 10 metriksi.

8.5.-77 samassa lompolossa ruokailivat 4 metsähanhea ja sinisorsapari yhdessä sekä telkkäpari hiukan kauempana. Kun telkät siirtyivät noin 20 metrin päähän sorsista ja alkoivat siinä sukellella, niin sorsat uivat heti paikalle ilmeisesti pohjasta nousevien ruohopalojen toivossa. Kun urostelkkä huomasi sorsauroksen noin 4 metrin päässä, se sukelsi ja nousi pintaan sorsan kohdalla jolloin sorsapari lähti kovaa vauhtia räpistellen pakoon telkän seuratessa yhtä vauhdikkaasti. Sorsat nousivat jään reunalle telkän seuratessa yhtä vauhdikkaasti. Sorsat nousivat jään reunalle telkän jäädessä sukellemaan ja tekemään em. uhkauseleitä niiden edessä. Naarassorsa seurasi telkän touhuja rauhallisena 1/2 metrin

päässä jään reunalla istuen. Kun telkkä lopulta siirtyi kauemmas, sorsat laskeutuivat jälleen veteen. Näytelmä tietenkin toistui useamman kerran sorsien noustessa aina jälle. Hanhiin telkkäuros suhtautui paljon kunioittavammin uiden kerrankin peräti 1,5 metrin päästä reagoimatta mitenkään hanhen läsnäoloon. Sen sijaan hanhi joutui kerrankin väistämään telkkää n. 0,5 metrin levyisessä virran leikkaamassa sulassa, kun telkkä sorsan takaa-ajossa joutui sukeltamaan hanhen alitse. Tällöin hanhi hyppäsi nopeasti jään reunalle. Sorsat tuntuivat muutenkin hakevan turvaa hanhista, sillä kerran naarassorsa meni hanhen taakse piiloon tai turvaan jolloin telkän huomio siirtyi urossorsaan.

Paikalle lensi myös isokoskelouros, jolloin telkkäuros rupesi ajamaan sitä takaa, joskaan ei läheskään yhtä innokkaasti kuin sinisorsia. Isokoskelo poistui kuitenkin melkein heti läheiseen koskeen.

lhmeekseni havaitsin kuitenkin 21.5.-77 telkkäparin ja 3 tukkakoskeloa samassa parvessa. Koskaan en myöskään ole havainnut telkän ahdistele-
van tukkakoskeloa.

Metsähanhi

7.5.-77 oli samassa lompolossa ruokailemassa 2 metsähanhea ja sinisorsapari hyvin pienessä sulassa, halkaisijaltaan vain n. 3 metriä. Kaikki linnut sukeltelivat puolisukeltaajien tapaan ja lisäksi sorsat noukkivat ruohoa veden pinnalta. Sorsanaaraan joutuessa kerran noin puolen metrin päähän hanhesta hanhi napautti nokallaan naarasta pyrstölle, jolloin sorsa kaikkosi nopeasti kauemmas ja kiipesi jään reunalle urossorsan seuratessa esimerkkiä. Kun hanhetkin lopulta nousivat jäälle, kiiruhtivat sorsat heti ruokailupaikalle jatkamaan syömistään. Myöhemmin hanhetkin jatkoivat ruokailua ja joutuivat muutaman kerran hätistelemään liian lähelle tulleet sorsia kauemmaksi päänheilautuksella. Muuten lintujen sopu oli erittäin hyvä, kunhan etäisyys vain pysyi puolta metriä suurempana.

Joutsen

5.5.-77 olivat kaksi joutsenta ja haapanapari ruokailemassa yhdessä. Haapanat olivat 0,5-2 metrin päässä joutsenista, tavallisesti niiden takana jolloin ne myöskin uskaltautuivat lähemmäksi. Joskus toinen joutsenista kuitenkin kääntyi haapanaan päin sen uudessa kauemmaksi. Muutaman kerran joutsen joutui uhkailemaan liian lähellä olevaa haapanaa pään nyökytyksellä tai ojentamalla pään hitaasti veden pintaan kohti haapanaa. Tällöin haapanat eivät enää uineetkaan rauhallisesti kauemmaksi vaan suorastaan räpistelivät kovalla vauhdilla pakoon ja nousivat odottelemaan jään reunalle.

Kesäkuussa -78 eräällä isohkolla järvellä tulivat kaksi joutsenta lentäen pesimä (?) lampien suunnasta istuivat ruohikkoiselle lahdelle, jossa oli

muitakin vesilintuja (tunnistamattomia). Joutsenet näyttivät istuvan suoraan yhden parven keskelle, jolloin parvi lähti lentoon. Välittömästi pysähtyttyään joutsenet kääntyivät toisen parven suuntaan ja räpistelivät kovalla vauhdilla sitä kohti niin, että vesi lensi. Kyseinen parvi joutui tietenkin pakenemaan paikalta, jolloin joutsenet jäivät rauhallisina uiskentelemaan.

Sekaparvia

Em. telkkä-tukkakoskeloparven lisäksi olen havainnut mm. mustalintu-mustakurkku-uikkuparven. Edellisiä oli 4 urosta ja 3 naarasta ja viime-mainittu harvinaisuus (kolmas havainto Utsjoelta) oli yksin. Mustakurkku-uikku oli enimmäkseen hiukan erillään, n. 1-15 metrin päässä mustalintuista. Lisäksi se oli hyvin levoton pyörähdellen ja uiskennellen rahattomasti välillä kiihdyttäen vauhtiaan sekä nakkelemalla päätään sivuille ja veden pintaan sekä ojentaen nokkaansa ylös samalla huudellen. Lieneekö ollut soidinta? Se myöskin poistui paikalta yksin lentämällä. Havainto on tehty 31.5.-80 Utsjoen Tsuoggajärvellä.

1.6.-80 olivat lapasotkapari ja 4 mustalintua noin 50 metrin päässä toisistaan. Havaitessaan ihmisen lapasotkat kuitenkin siirtyivät mustalintujen seuraan, mutta erosivat kuitenkin taas kohta parvesta.

2.6.-80 lensi 3 allia ja yksi tukkasotka samassa parvessa. Parven laskeutuessa tukkasotka istui kuitenkin n. 15 metrin päähän alleista eikä pyrkinytkään allien seuraan.

Nämä lajit siis kuitenkin taitavat tulla toimeen keskenään paljon paremmin kuin telkkä eräiden lajien kanssa.

Kaikki edellä olevat havainnot olen tehnyt kevätmuuton aikana Utsjoella. Lisäksi olen seurannut kevätmuuttoa kahtena keväänä Rovaniemellä, erityisesti Kuolajoella, joka on vesilintujen suosima levähdyspaikka. Rovaniemellä ollessani en kuitenkaan ole kertaakaan havainnut vastaavanlaisia käyttäytymistapoja, en edes selviä sekaparvia puhumattakaan nokkimisjärjestyksestä.

Onko pohjoisempana niin paljon karumpaa ja ravintoa vähemmän, että se aiheuttaa tällaista kilpailua lajien välillä vai liekö telkän kohdalla kysymys vain erästä soidinvireen ilmenemismuodosta? Kyseessä ei kuitenkaan liene normaali reviirikäyttäytyminen (lukuunottamatta viimeksi mainittuja joutsenia), koska kyseinen lompolon rannoilla ei tietävästi pesi telkkiä eikä hanhia.

Koska havaintomateriaali on kuitenkin hyvin niukka, ei mitään edes todennäköisiä syitä voi etsiskellä. Edellä olevat ovat siis vain arvailuja. Niinpä olisin hyvin kiitollinen, jos kukaan, kellä on vastaavanlaisia havaintoja, voisi lähettää ne allekirjoittaneelle tai soitella niistä. Osoitteeni on Vapaudentie 18 B 5, 96100 Rovaniemi 10 ja puhelin 991-16562.

Kaikista parhaiten ongelmaan saataisiin tietenkin vastaus, mikäli yhdistyksemme jäsenistä löytyisi joku, joka voisi alkaa kerätä havaintoja systemaattisesti ja tutkimus otettaisiin yhdistyksemme ohjelmaan. Kyseinen tutkimus toisi varmaankin miellyttävän lisän ja vastapainon pelkille laskennoille ja päivämäärien ylöskirjottamiselle. Toisaalta tällaisen käyttäytymistutkimuksen järjestäminen mielekkäällä tavalla on hyvin vaikeaa, mutta muutaman vuoden kokeilulla ja korjailemalla se voitaisiin saada toimimaan ja aktivoimaan meitä seuraamaan entistä innokkaammin lintumaa-ilman mielenkiintoisimpia puolia eli käyttäytymistä.

Esko Aikio

Havaintoja varpusten ruoanotto-käyttäytymisestä eräällä talviruokintapaikalla

Rovaniemen asuntomme kattoterassilla olen talvesta toiseen pitänyt lintujen ruokintapaikkaa. Pääasiallisina kävijöinä sillä ovat olleet talinhormeissa ja koloissa asustavat varpuset, talitiaiset sekä ajoittain myös kesykyhykyt. Joskus ovat läheisen torin puhtaanapidosta huolehtivat varikset ja harakatkin käyneet paikalla.

Eräänä marraskuun alkupuolen päivänä v. 1976, jolloin syksyn ensilumi rajoitti tuntuvasti pikkulintujen ravinnonsaantia tavanomaisilta paikoilta, sijoitin kaura-automaatin edellämainitsemalleni terassille. Täyttyessäni automaattia jyvillä, seurasin samalla varpusten lentoa keittiönikkunan keskipuitteeseen kiinnitettyyn koukkuun edellisellä viikolla ripustamani nailonverkkoisen pähkinäpussin ympärillä. Mieleeni palautui parisen vuotta aikaisemmin lukemani englantilainen tiedonanto varpusten käyttäytymisestä pähkinäpussilla (Sharrock, I.T.R. 1974: House Sparrows acquiring a feeding technique. British Birds 67:356).

Luettuani uudelleen kyseisen selonteon päätin sen innoittamana aloittaa pienen kokeilun nähdäkseni kuinka ne 10-15 yksilöä, jotka muodostivat pihapiirin varpusten vakiokannan, suhtautuisivat pähkinäpusseihin. Pähkinöitä olin aikaisempinakin talvina pitänyt ruokintapaikalla. Tuolloin pussilla oli lähinnä vierailut talitiaisia, jotka alusta lähtien olivat osanneet ottaa pähkinöitä siitä taitavalla tekniikallaan. Varpusten mahdolliseen kiinnostukseen pähkinöitä kohtaan en ollut kiinnittänyt erityisempää huomiota.

Suoraan kannatinkoukusta riippuvan pähkinäpussin lisäksi päätin nyt ripustaa toisenkin, jonka kiinnitin koukkuun solmimani vajaan metrin pituisen langan päähän. Pussit olivat alakkain, väliä oli n. 70 senttiä.

Samana päivänä kävi paikalla normaalisti talitaisia syömässä pähkinöitä ja talia, mutta varpusista vain pari kolme uskaltautui ihmettelemään ruokintapaikan uutta järjestystä. Muut eivät näyttäneet olevan lainkaan kiinnostuneita pähkinäpusseista, vaan ne tyytyivät lajikumppaneittensa tapaan pääasiassa seuraamaan kattotasanteelta käsin tiaisten syöntitouhuja pussien ympärillä. Katolle tippuneet pähkinän muruset sentään näyttivät kelpaavan niille.

Muutaman päivän kuluttua huomasin, että varpuset olivat jo unohtaneet luontaisen arkuutensa ja varovaisuutensa. Ne lentää räpistelivät pussin tuntumassa ja yrittivät varsin kömpelön näköisesti saada murusia pussista. Tuossa vaiheessa oli merkillepantavaa se, että ne tekivät syöntiyrityksiä yksinomaan suoraan koudusta riippuvalla pussilla. Langan varassa roikkuva pussi liikkui tuulen voimasta ja osaksi talitiaisten ruokaillessa sillä niin, että varpuset ilmeisesti juuri siksi kartoivat sitä.

n/ Seuraavien parin viikon aikana minulla ei ollut ajan puutteen vuoksi mahdollisuuksia enemmälti seurata varpuste/syömätouhuja, mutta täytelin pusseja tosin ehtimiseen maapähkinänsydämällä. Kolmen viikon kuluttua seurannan aloittamisesta nostin myös alemman pussin suoraan kannatinkoudelle, jonka olin kiinnittänyt ikkunanpuutteeseen n. 50 senttiä toisen koudun alapuolelle. Hammastyksekseksi saatoin todeta, että jo parin tunnin kuluttua tuosta rohkeimmat varpusyksilöt uskalsivat lentää tuollekin pussille. Kävijöitä riitti aina iltahämäriin saakka. Annoin molempien pussien olla paikoillaan viikon ajan. Seuraavan viikon vaihteessa, jolloin minulla jälleen oli tilaisuus tehokkaampaan havainnointiin, ripustin kokeeksi molemmat pussit roikkumaan lyhyen langanpätkän varaan. Tämä toimenpide ilmeisesti muutti niin paljon totuttua järjestystä paikalla, että varpusten epäluulo heräsi jälleen. Tuona päivänä en havainnut yhdenkään varpusen käyvän pusseilla, vaikka linnut kävivät kaura-automaatilla kuten aikaisemminkin. Huomattakoon, että talitaiset jatkoivat vielä tuossa vaiheessa käyntejään normaalisti

Viikon puolivälin jälkeen minulla oli mahdollisuus tarkkailla lintuja vain aamuhämärissä ennen töihin lähtöäni. Saatoin kuitenkin panna merkille, että varpusten varovaisuus alkoi naina päivinä selvästi vähentyä. Nyt kuusikin yksilöä saattoi yhtäaikaan ruokailla samalla pussilla. Jotkut niistä roikkuivat pussien sivuilla ja pohjassa aivan talitiaismaiseen tapaan ja käyttivät jopa pyrstöään tukena pussin sivulle käännettynä. Ne näyttivät nyt ottavan pähkinöitä myös nokkimalla eikä ainoastaan puremalla niitä murusiksi verkon silmien läpi. Molempien pussien antimet näyttivät kelpaavan yhtäläillä.

Viisiviikkoisen havaintojakson aikana panin merkille, että varpusten käyntitiheys pähkinäpusseilla lisääntyi. Pieniin ruokintapaikalla tekemiini

muutoksiin. kuten juuri pussien sijoitteluun. varpuset suhtautuivat aina jonkin aikaa epäluuloisesti. mutta tottuivat varsin pian uuteen järjestykseen. Pähkinänottotekniikka hioutui tuntuvasti tuona aikana. Vaikka se edelleenkin oli kömpelöähköä. oii se kuitenkin varsin tehokasta pähkinäin kulutuksesta päätellen. Kulutus kasvoi erityisesti parilla viimeisellä seurantaviikolla. vaikka talitaiset oivat jo tuolloin huomattavasti vähentäneet käyntejään ruokintapaikalla.

Kaiken kaikkiaan kului havaintojakson aikana pähkinöitä runsaat kolme kiloa ja kauranjyviä yli 30 kiloa.

Osmo Junila

Tiedonantoja

Erikoinen sepelrastashavainto

Toukokuun alkupuolella entinen oppilaani Heikki Jolma ilmoitti nähneensä 6.5 kotinsa lähellä sepelrastaskoiraan. Tämä innoitti minua kiertelemään Heikin kodin läheisyydessä kiikaroimassa rastasparvia. Sepelrastaasta en nähnyt jälkeäkään.

Jonkin ajan kuluttua toinen entinen oppilaani, Antero Kuusijärvi, soitti kotinsa lähellä 10.5 näkemästään sepelrastaskoiraasta. Tuon jälkeen yritin löytää lajia sekä Jolman- että Nivanpäästä. Tuloksetta.

Toukokuun 14. päivänä sain kuulla, että sepelrastas oli havaittu myös Turtolassa, missä sen oli ensimmäiseksi todennut Aune Viinamäki, sitten hänen tyttärensä Leena ja myöhemmin muutkin Turtolan lintuharrastajat. Tuon päivän iltana Mika Knuuti soitti minulle ja yllytti minua lähtemään seuraavana aamuna Turtolaan sepelrastasta katsomaan. Hetken emmin; sitten päätin, etten lähde pilaamaan aamu-uniani mahdollisen sepelrastashavainnon toivossa.

Tämän päätökseni jälkeen tein iltamyöhään töitäni ja menin sitten ennen nukkumaan menoani WC:hen. Istuessani siinä klo 23.20 kuulin ikkunan takaa hyvin voimakkaan huilumaisen äänen. Sisikuntaani kouraisi oudosti - aavistelin sepelrastasta.

Tietäen lajin araksi kurkistin varovaisesti ikkunasta ulos: en nähnyt lintua. Hiivin sitten keittiöön ja sieltä olohuoneeseen. Siinä se oli: sepelrastas istui pihakivellä, näki minut ja katosi nopeasti Ruotsiin!

Kyseessä oli muistaakseni elämäni neljäs sepelrastashavainto, Pellossa en ollut lajia aikaisemmin tavannut.

Jorma Halonen

Töyhtöhyppien ja kottaraisten yhteiselämää

Toukokuun kolmantena päivänä näin Pellossa Tornionjoen jäällä istua kyhöttämässä 20 töyhtöhyppää ja kaksi kottaraista - selvästi samassa parvessa.

Hetken kuluttua läheisillä pelloilla kulkiessani tapasin parven, jossa oli 37 hyppää ja yhdeksän kottaraista. Linnut ruokailivat yhdessä ja pyrähtivät kulkijaa pakoon yhdessä.

Vaikka havaintovihossani ei ole muita merkintöjä tällaisista parvista, muistelen, että menneen kevään mittaan töyhtöhyppät ja kottaraiset juuri noilla samoilla pelloilla olivat aika yleisesti samoissa parvissa.

Parikymmenvuotisen ornitologiurani aikana en muista ennen nähneeni moista - tosin joskun on tietysti näkynyt pienillä sulan maan paikoilla yhtäaikaan molempia lajeja, mutta ilman sen kummempaa kiinnostusta toisiaan kohtaan.

Jorma Halonen

Haukkakaruselli Pellossa

Oltuani 10.5 seuraamassa varpuslintujen pakokauhumuuttoa Pellonjärvellä, päätin vielä käydä katsomassa Pellon keskustan lintukuhinaa: راستaita oli sadoittain, järripeippoja yhdessä parvessa jopa 1200.

Eniten minua kuitenkin kummastutti haukkojen runsaus.

Tullessani keskikylälle näin heti pohjoiskoilliseen matkaavan piekanan ja miltei samanaikaisesti kaksi kylän yllä kaartelevaa hiirihaukkaa. Kylän laidalla lekutteli tuulihaukka. Repeat 1500 lintua säntäsi suin päin pakoon, kun pikkuruinen ampuhaukka pyyhälsi matalalla tienoon yli.

Hetken päästä erään peltoaukean راستaiden lajivalikoimaa tutkiessani linnut pyrähtelivät äkkiä lentoon - yhtä lukuunottamatta; se jäi nimittäin sinisuohaukkakoiraan kynsiin!

Kotiin palatessani näin länttä kohti kiitävän varpushaukan.

Iltapäivällä lähdin perheeni kanssa pikku ajelulle. Lähtöhetken aikoihin näimme sinisuohaukkakoiraan liihottelevan Tornionjokivartta pohjoiseen. Isokylässä tapasimme kaksi piekanaa, Lehmivaarassa piekanan ja sinisuohaukan sekä kaiken huippuna Mämmilässä yhden peltoaukean vaiheilla kaksi piekanaa, kaksi hiirihaukkaa ja kaksi määrittelemättä jäänyttä Buteota!

Jorma Halonen

Koskikara lähti kevätmuutolle

Pellon Sirkkakoskella talvehtii säännöllisesti joka talvi muutama koskikara.

Joinakin keväänä olen yhdessä Pellon luontokerholaisten kanssa yrittänyt pyydystää noita hauskoja lintuja. Joka kerta olemme saaneet ainakin yhden karan verkkoon, mutta touhuilumme on ollut pikkunäpertelyä verrattuna joidenkin Etelä-Suomen yhdistysten alueille tapahtuvaan laajamittaiseen koskikarojen rengastustoimintaan.

Viime keväänä olimme Sirkkakoskella koskikarojen pyynnissä 14.4. Paikalla oli kolme yksilöä, joista onnistuimme saamaan kaksi. Toinen oli +1 kv naaras, joka painoi 61,4 g ja jonka siiven pituus oli 90 mm. Toinen oli edelliskesäinen koiras, mitat 76,2 g ja 98 mm.

Olimme juuri saaneet verkot kootuiksi pois ja olimme lähdössä koteihimme, kun koimme jotain poikkeuksellista. Aina ennen olimme kuulleet koskikarojen ääntelyä vain alhaalta, kosken kuohujen suunnasta. Käytännöllisesti katsoen aina karat olivat lentäneet aivan veden pinnan tuntumassa ja maantiesillan ali.

Yhtäkkiä havahduin siihen, että koskikaran ääntelyä kuului ylhäältä. Katsahdus äänen suuntaan paljasti koskikaran lentävän yllättävän korkealla: puhelinlankojen yläpuolella! Lento jatkui tien yli kosken suunnassa kohti Sirkkajärveä. Hetken kuluttua ääni kuului jälleen, nyt vielä korkeammalta - lentosuunta vain oli toinen. Pienen tauon jälkeen koskikara äänneen oli entistäkin ylempänä.

Näin tuo koskikara pitkulaisen soikean spiraalin muotoista rataa kohosi yhä ylemmäksi, kunnes näimme enää pienen pisteen korkealla taivaalla. Silloin tuo piste otti suunnan luoteeseen ja katosi näkyvistämme.

Koskikaran kevätmuutto oli alkanut. Seuraavana aamuna tuo lintu oli jo kaukana Ruotsin Norrbottenissa. Oliko juuri tuo yksilö rengastettu, jäi arvoitukseksi.

Tärkeä yksityiskohta lienee se, että ilta oli oikein kaunis ja kirkas.

Minä puolestani tajusin kokeneeni yhden elämäni upeimmista lintuhetkistä.

Jorma Halonen

Uusia jäseniä

– JATKOA EDELLISESTÄ NUMEROSTA

Moilanen Leevi	1951 rajavartija	Onkamonvartio 98970 ONKAMOJARVI
Neuvonen Veikko	1944 radiotoimittaja	Yleisradio PL 95 03251 HELSINKI 25
Nuoriaho Kalle	1917 autonkuljettaja	95615 PEKANPAA
Paarman Pekka	1953 leipuri	Palkisentie 5 99600 SODANKYLA
Palsila Harri	1963 koululainen	Pispalanvaltatie 143 C 18 33720 TAMPERE 72
Pappila Lauri		Markkina 99470 KARESUVANTO
Pekkala Ari	1962 opiskelija	Vaarapolku 96910 ROVANIEMI 91
Raappana Arto	1957 opiskelija	95645 TURTOLA
Risto Niilo	1964 koululainen	PPA I 95800 SIEPPIJÄRVI
Ruokanen Pasi	1959 opiskelija	97670 KIVITAIPALE
Salminen Matti	1962 opiskelija	Karhunkaatajantie 5 D 96100 ROVANIEMI 10
Satta Jyrki	1964 koululainen	95830 VAATTOJÄRVI
Savonen Kimmo	1954 opiskelija	Yo-kylä 49 A 5 20510 TURKU 51
Syväniemi Merja	1964 koululainen	95640 JUOKSENKI
Vaisänen Risto A.	1940 dosentti	Kulosaaren Puistotie 48 B 19 00570 HELSINKI 57
Valitalo Sakari	1947 metsuri	99180 RAUTUSJÄRVI
Vaatainen Raimo	1964 koululainen	97655 AUTTI
Ylimaunu Pekka	1960 opiskelija	Parasniementie 8 95420 TORNIO 2
Ylimaunu Timo	1963 koululainen	Parasniementie 8 95420 TORNIO 2

TORNION TALOUS•TARVIKE

ELIAKSENKATU 11 95400 TORNIO
PUH. 42093

TÄYDELLISTÄ TALOUSTARVIKEALAN PALVELUA.
LASIESINEISIIN ILMAINEN KAIVERRUS.
MYYMME MYÖS LUONTO-LIITON TUOTTEITA.

